

KAMU ZARARINDAN DOĞAN ALACAKLARIN TAHSİLİ USULLERİ

Kamu Zararlarının Tahsiline İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğın

12. maddesine göre kamu zararından doğan alacaklar, sorumlulardan üç şekilde tahsil olunur. Sorumlu kendi rızası ile kamu zararını ödeyebilir yada borç takas yolu ile de kapatılabilir.

Rızaen ödenmeyen alacaklar icra yoluyla tahsil edilir. Buradaki icra yolu 6183 sayılı Kanunda öngörölen icra yolu değil, tamamen İcra İflas Kanunu'nda öngörölen icra yoludur. İcra yolu gerekliliğı, kamu zararı sebebiyle oluşın alacağın kamu alacağı değil, haksız fiil esaslarına göre oluşın bir alacak olmasından kaynaklanmaktadır.

RIZAEN VE SULH YOLU İLE TAHSİLAT

Kamu Zararlarının Tahsiline İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğın 13. maddesine göre, kamu zararından doğan alacaklar, sorumluları tarafından rızaen veya sulh yoluyla ödenebilir.

Rızaen Tahsilat Oluştuğı tarih itibarıyla onaltı yaşından büyükler için tespit edilen asgarî ücretin bir aylık brüt tutarının yarısını geçmeyen alacaklar, üst yöneticinin izni ve sorumlunun kabul etmesi şartıyla aylığın kesilerek rızaen tahsil edilir.

Bu tutarları aşın alacağın ödenmesi ile ilgili olarak mevzuat çerçevesinde sulh yoluna gidilebileceğı belirtilmiştir.

Sulh Yoluyla Tahsilat

Sulh esasen bir anlaşmadır ve sulh yolunda bir pazarlık söz konusudur.Çoğu zaman da yapılan pazarlık üzerine, ödenecek miktar tespit edilen kamu zararından aşağıya çekilmektedir. Bu sebeple, idarelerin teşkilat yapılarını düzenleyen kanunlarda, sulh yapmaya yetkili mercilere ayrıca yer verilmiştir.

Sulh yapmaya yetkili merciler kurumların mevzuatlarında ayrı ayrı düzenlenmiştir. Buna göre, genel bütçeye tabi kuruluşlar, özel idareler, belediyeler ve diğer kuruluşların sulh yapmaya yetkili mercileri ilgili mevzuatlarında belirlenmiştir.

Genel bütçeye dahil kuruluşlar için 4353 sayılı Kanun'un 31. maddesi gereğince ihtilafların sulh yoluyla hallinde yetkili merci bakanlıklar olarak belirlenmiştir. Bu hükme göre, mahkemeye intikal etmemiş hukuki anlaşmazlıkların sulh yoluyla hallinde menfaat görüldüğü takdirde Başhukuk Müşavirinin mütalaasına istinaden 50.000.000 liraya kadar olan anlaşmalar için bakanlıklar yetkili kılınmıştır. Ancak bakanlıklar bu yetkilerini alt makamlara devredebilirler.

Belediyeler için yapılan düzenlemeye, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 18/h maddesinde rastlanmaktadır. Bu maddeye göre, vergi, resim ve harçlar dışında kalan ve miktarı beşbin YTL'den fazla dava konusu olan belediye uyuşmazlıklarını sulh ile tasfiyeye, kabul ve feragate karar vermek belediye meclisinin görevleri arasında sayılmıştır.

5393 sayılı Kanun ile yapılan düzenlemenin, 4353 sayılı Kanundan bir farkı ise ihtilafın dava konusu yapılmış olması halidir. 5393 sayılı Kanun'a göre ancak yargı önüne gitmiş ihtilafların hallinde sulh yolu öngörülmüştür.

Dava yolu pahalı bir yoldur; ancak bu hükümde bir üst sınır belirlenmediğinden, dava konusu yapılmamış ihtilafların sulh yoluyla çözülmesinin doğru olmadığı düşünülmektedir.

Özel idareler için yapılan düzenleme ise, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun 26/f maddesinde yer almaktadır.

Bu düzenleme Belediye Kanunu'na göre farklılık arz etmektedir. "Vergi, resim ve harçlar dışında kalan ve miktarı beş milyar Türk Lirasına kadar olan ihtilafların sulhen halline karar vermek." encümenin görevleri arasında sayılmıştır.

Burada ifade edilen beş milyar TL'nin 5000 TL olarak anlaşılması gerektiğini düşünmekteyiz. 5000 TL'ye kadar olan sulhler için özel idare encümeni karar verebilecektir. Bu rakamın üzerinde ise sulh yapılamayacaktır.

Zira kanun sulh yapma miktarını kanunla sınırlamıştır. Diğer kurumların teşkilat kanunlarında hangi mercie yetki verilmiş ise, bu mercinin kararıyla kamu zararının sulh yoluyla tahsili mümkün olacaktır.

Eğer sulh yoluna gidilmiş ise, kamu zararı sulh işleminin kesinleştiği tarihi izleyen aybaşından itibaren sorumlunun veya ilgilinin aylığından kesilerek tahsil edilebilir. Aylıklardan yapılacak kesinti tutarı, sorumlulara yapılan her türlü aylık, ödenek, zam, tazminat dahil bir aylık net ödemelerinin dörtte birinden az, üçte birinden çok olamaz.

TAKAS SURETİYLE TAHSİLAT

Kamu Zararlarının Tahsiline İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 14. maddesine göre, kamu zararı alacakları, sorumluların ve ilgililerin kamu idaresiyle olan özel hukuk ilişkilerinden doğan alacaklarından, 818 sayılı Kanun hükümlerine göre takas suretiyle tahsil edilebilir.

818 sayılı Borçlar Kanununun 118-124 üncü maddelerinde takasa dair düzenlemeler yer almaktadır. 13 Bu hükümlere göre bir alacağın takas suretiyle tahsil edilebilmesi için, kurum ile borçlu olan kişinin karşılıklı olarak alacaklı ve borçlu durumunda olmaları gerekir. Takas edilecek olan karşılıklı borç ve alacağın nakit olması, takas edilecek olan karşılıklı borç ve alacağın her ikisinin de vadesi gelmiş olması ve takas yapılmadan önce borçluya, alacağının borcuna takas suretiyle mahsup edileceğinin bir yazı ile bildirilmesi veya alacağın

talep ettiği zaman borcu ile takas edileceğinin beyan edilmesi gerekir.

Borç ve alacaktan birisi şarta bağlanmışsa veya henüz vadesi gelmemişse takas yapılamaz. Ancak, borçlunun istemi üzerine vadesi gelmemiş borçlarına mahsup yapılabilir. Herhangi bir şahsın borcu, o şahsın ortak bulunduğu şirketin kurumdan alacağı ile takas edilemez.

Borçlar Kanununun 123 üncü maddesi gereğince,¹⁴ saklanmak için bırakılmış veya haksız olarak alınmış bir şeyin verilmesine veya karşılığının ödenmesine ilişkin alacaklar, nafaka veya işçi ücreti gibi borçlunun ve ailesinin geçimi için gerekli olup özel niteliği bakımından doğrudan doğruya alacaklıya ödenmesi gereken alacaklar ve Devlet, il ve köyler lehine olarak kamu hukukundan doğan alacaklar takas edilemez.

Borçluların rızaen ödemeyi yazılı olarak kabul etmeleri halinde, takas suretiyle tahsilat yapılabilir.

İCRA YOLUYLA TAHSİLAT

Yönetmeliğin 15. Maddesinde, Sayıştay ve mahkeme ilâmları ile hüküm altına alındığı halde sorumluları tarafından rızaen ödenmeyen kamu zararından doğan alacakların, icra yoluyla tahsil edileceği hükme bağlanmıştır. Denetim elemanları yada Sayıştay denetçileri tarafından tespit edilmiş olan kamu zararları için doğrudan icra yoluna gidilmesi mümkün görünmemektedir. Bu durumda sorumluları tarafından rızaen ödenmeyen kamu zararından doğan alacaklar için dava yoluna gidilmesi gerekmektedir.

Kamu Zararlarının Tahsiline İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 10. maddesine göre, kamu zararına neden olan mevzuata aykırı karar, işlem, eylem veya ihmalin yapıldığı malî yıla ilişkin hesap ve işlemlerin Sayıştay tarafından onanmış olması, tespit edilen kamu zararından doğan alacağın takip ve tahsiline engel teşkil etmez